

Fråga 1

Vad menas med att kvinnor är underordnade män på en strukturell nivå, och hur beskriver Kate Millett respektive Yvonne Hirdman denna struktur av ojämlikhet mellan könen? Diskutera och jämför.

När man talar om att kvinnor är underordnade män på en strukturell nivå menar man att kvinnor som grupp är underordnade män som grupp, d v s att det inte är så att alla kvinnor är förtryckta av alla män. "Strukturell nivå" står här i motsats till "individuell nivå". Till exempel är löneglappet mellan män och kvinnor i Sverige en del av en struktur som underordnar kvinnor (som grupp betraktade), men det betyder inte att alla män har högre lön än alla kvinnor, utan att gruppen "män" har högre lön per person än gruppen "kvinnor".

1970 lanserade Kate Millett termen *patriarkat* för att beskriva denna strukturella underordning. Hon menar att maktförhållandet mellan könen i form av mäns dominans över kvinnor genomsyrar samtliga områden i samhällslivet, så mycket att det framstår och uppfattas som naturligt (och därmed osynliggörs). Redan som barn internaliserar (d v s; gör till sina egna) barn (av båda könen) idéer om kvinnors underordning de tar till sig från religion, skolgång, TV och litteratur, etc. Förutom denna kulturella hegemoni bygger patriarkatet även på ekonomiskt förtryck, inte minst genom att kvinnor försätts i beroendeställning gentemot män för att överhuvudtaget kunna försörja sig.

Patriarkatet tvekar inte heller att ta till våld eller hot om våld, och dess yttersta spets är kontrollen av kvinnor som sexuella varelser, med våldtäkt som arsenalens sista vapen. Millett menar att i patriarkatet är sexuella förhållanden mellan män och kvinnor enbart uttryck för de tidigares maktutövning, och sexuellt umgänge mellan män och kvinnor som jämlikar kan omöjligen ske innan patriarkatet är avskaffat och sexualiteten revolutionerats.

Slutligen förefaller patriarkatet enligt Millett bygga på en "tvåfaldig princip" - inte bara härskar mannen över kvinnan, men bland männen härskar den äldre över den yngre.

18 år senare introducerade Hirdman begreppet *genussystem* för att beskriva samma strukturer. Hon menar att genussystemet kan beskrivas med hjälp av två principer: "isärhållningens princip", att könen

hålls isär genom att tillskrivas skilda egenskaper och tilldelas skilda aktiviteter, och ”den manliga normens primat”, att de skilda egenskaperna och aktiviteterna ordnas hierarkiskt, alltid med det manliga överst.

I samma veva introducerar Hirdman dessutom begreppet *genus* och gör, för första gången i svensk kvinnoforskning, en tydlig åtskillnad mellan kön (biologiskt skapat) och genus (socialt konstruerat) – eller i mer generella termer, skillnaden mellan natur och kultur. Hirdman beskriver det som att ”barnet föds in i dessa kulturellt samlade tankekökkenmöddingar/figurer” och att koncepten ”män” och ”kvinnor” skapas.

Försöker man jämföra begreppen genussystem och patriarkat finner man (såklart) både likheter och skillnader. Genussystem-begreppet belyser konceptet ”genus” och att kön skapas – så inte i patriarkat-begreppet, där förvisso konceptet internalisering (som fångar mycket av samma sak) ingår.

I patriarkat-begreppet, å andra sidan, ingår en förtrycksdimension som inte ingår i genussystemet: äldres makt över yngre. En ”patriark” i ordets klassiska bemärkelse är mycket riktigt inte bara man utan även äldst. Frågan är hur relevant det är att inkludera den dimensionen i ett verktyg för att analysera könsordning – som alla förtrycksdimensioner är den såklart relevant, men vad gör den mer relevant än t ex vitas makt över svarta i det här sammanhanget?

En annan skillnad är att patriarkat-begreppet inkluderar teoretisering kring sex, vilket genussystem-begreppet inte gör. Enligt Millett är allt sex mellan män och kvinnor under patriarkatet genomsyrat av mäns maktutövning, något som Hirdman inte alls diskuterar.

Slutligen: ”patriarkat” som ord passar bättre i slagord än ”genussystem” (jämför ”krossa kapitalismen” och ”krossa handelssystemet”). Beaktat Milletts bakgrund som kringresande aktivist jämfört med Hirdmans som akademiker känns detta relevant, och kan dessutom förklara varför vi inom genusvetenskapen sällan pratar om ”patriarkatet” (utan föredrar t ex ”genussystemet”) samtidigt som feministisk politik gör tvärtom.